

Sygn. akt V CZ 29/14

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Górski

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa małoletniego W. H., działającego przez matkę K. H.
przeciwko A. H.

o podwyższenie alimentów

i z powództwa wzajemnego A. H.

przeciwko małoletniemu W. H., działającemu przez matkę
K. H.

o obniżenie alimentów,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 maja 2014 r.,
zażalenia pozwanego - powoda wzajemnego

na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 23 sierpnia 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi Okręgowemu w
K.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2013 r., uwzględniając apelacje obu stron – małoletniego powoda W. H., działającego przez przedstawicielkę ustawową K. H., będącego jednocześnie pozwanym wzajemnym, oraz pozwanego A. H., jednocześnie powoda wzajemnego uchylił wyrok Sądu Rejonowego w J. z dnia 17 grudnia 2012 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Wyrokiem sądu pierwszej instancji zasądzono na rzecz powoda tytułem alimentów za okres od dnia 19 listopada 2010 r. do dnia 16 grudnia 2012 r. kwoty po 500 zł miesięcznie, w miejsce zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 17 czerwca 2010 r., sygn. ... 656/10, a od dnia 17 grudnia 2012 r. na bieżąco – kwoty po 600 zł miesięcznie oraz oddalono powództwo wzajemne o obniżenie alimentów.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż rozpoznał sprawę w zakresie aktualnej sytuacji materialnej stron i usprawiedliwionych potrzeb małoletniego powoda, ale nie odniósł się do sytuacji istniejącej w dacie uprawomocnienia się wyroku uprzednio zasądzającego alimenty i nie wykazał na czym polegała istotna zmiana stosunków, co stanowi podstawę żądania przewidzianego w art. 138 k.r.o.

Pozwany - powód wzajemny zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego zażaleniem do Sądu Najwyższego. Podnosząc naruszenie art. 386 § 1 i § 4 k.p.c. przez błędne zastosowanie i przyjęcie, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy oraz naruszenie art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. przez błędne zastosowanie i przyjęcie, że Sąd Rejonowy powinien przeprowadzić dowód z dokumentów zawartych w aktach sprawy o sygn. ... 656/10 w sytuacji, gdy żadna ze stron o to nie wносиła i nie zachodziły wyjątkowe okoliczności usprawiedliwiające przeprowadzenie tego dowodu z urzędu wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że celem takiego zażalenia jest poddanie kontroli prawidłowości uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego postępowania, co może nastąpić jedynie w wypadkach przewidzianych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c., tj. stwierdzenia nieważności postępowania w pierwszej instancji, przyjęcia, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Konieczność odróżnienia funkcji, które spełniać ma takie zażalenie, od funkcji skargi kasacyjnej służącej merytorycznej kontroli orzeczeń sądu drugiej instancji, sprawia, że Sąd Najwyższy nie może oceniać stanowiska sądu drugiej instancji co do *meritum* sprawy. Tak zawężona kognicja Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu zażalenia opartego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. - co do zasady - obejmuje wyłącznie ustalenie, czy przyjęta przyczyna uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania odpowiada wymogom art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Tylko w przypadku przyjęcia przez sąd drugiej instancji, że w pierwszej instancji miała miejsce nieważność postępowania, kognicja Sądu Najwyższego obejmuje ustalenie, czy nieważność taka rzeczywiście wystąpiła. Kontrola w tym przedmiocie nie sięga jednak *meritum* sprawy, bowiem dotyczy przesłanek procesowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54; z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl.; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.). Obecny model postępowania cywilnego zakłada, iż druga instancja stanowi instancję merytoryczną, w ramach której rozstrzygnięcie sprawy powinno nastąpić *ex novo* i zakończyć spór między stronami (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2012r., II CZ 128/12, niepubl.). Wykładnia celowościowa i aksjologia leżąca u podstaw instytucji procesowej określonej w art. 386 § 4 k.p.c. prowadzą do wniosku, że co do zasady podstawowym sposobem rozstrzygnięcia w wypadku zasadności zarzutów apelacji powinno być orzeczenie

reformatoryjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012r., IV CZ 124/12, niepubl.).

Sąd Apelacyjny powołał jako podstawę wydanego orzeczenia kasatoryjnego nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Z uzasadnienia wynika jednak, że dokonał błędnej wykładni powyższego pojęcia, a w następstwie nietrafnie uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy.

W judykaturze Sądu Najwyższego, w zakresie nierozpoznania istoty sprawy jako przewidzianej w art. 386 § 4 k.p.c. podstawy uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, jednolicie przyjmuje się, że występuje ono wtedy, gdy sąd pierwszej instancji w sposób nieprawidłowy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu lub zarzutów merytorycznych przeciwstawionych zgłoszonemu roszczeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003/3/36; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 r., II CSK 568/10, OSNC 2012/B/40). Nierozpoznanie istoty sprawy następuje zatem w tak rzadkich przypadkach, jak oddalenie powództwa ze względu na błędne przyjęcie braku legitymacji procesowej, błędne przyjęcie, że dochodzone roszczenie nie stało się jeszcze wymagalne albo że wygasło, czy błędne uwzględnienie zarzutu przedawnienia.

Skarżący trafnie zarzuca, że w niniejszej sprawie nie doszło do tak rozumianego nierozpoznania istoty sprawy. Trafnie też odwołuje się do akceptowanego przez Sąd Najwyższy poglądu, według którego stwierdzone przez sąd drugiej instancji wadliwość w uprzednim zastosowaniu prawa materialnego nie może być kwalifikowane jako nierozpoznanie istoty sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.; z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 172/12, niepubl.; z dnia 16 maja 2013 r., IV CZ 38/13, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CZ 39/13, niepubl.). Wytknięta przez Sąd Okręgowy wadliwa ocena zasadności roszczeń obu stron odpowiednio o podwyższenie oraz o obniżenie alimentów, jako dokonana z uwzględnieniem jedynie aktualnej sytuacji stron, a bez ustaleń w przedmiocie zmiany okoliczności stanowiących podstawę

poprzedniego orzeczenia w przedmiocie alimentów, może co najwyżej uprawniać do przyjęcia naruszenia art. 138 k.r.o. w tym zakresie. Nie oznacza jednak nierozpoznania istoty sprawy, skoro w oparciu o tę ocenę Sąd Rejonowy orzekł o wysokości należnych małoletniemu alimentów, oddalając jednocześnie powództwo wzajemne o ich obniżenie. Tym samym Sąd Okręgowy uchybił przesłance wydania wyroku kasatoryjnego, przewidzianej art. 386 § 4 k.p.c.

Podniesione przez skarżącego naruszenie art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c., ze względu na merytoryczny charakter tego zarzutu, pozostawało poza zakresem kognicji Sądu Najwyższego na obecnym etapie postępowania.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., postanowił jak w sentencji, orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiając końcowemu rozstrzygnięciu (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹, art. 394¹ § 3 k.p.c.).